

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
(Rezumat)

Coordonator științific,
Prof. univ. dr. **Mircea Braga**

Doctorand,
Gherman (Sântimbrean) Anca Steluța

Alba Iulia
2011

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE

POEZIA ȘI ESEISTICA ILENEI MĂLĂNCIOIU
EXORCIZARE PRIN CREAȚIE
(Rezumat)

Coordonator științific,
Prof. univ. dr. **Mircea Braga**

Doctorand,
Gherman (Sântimbrean) Anca Steluța

Alba Iulia
2011

Cuprins

Argument	5
Capitolul I Coordonatele unei creații	11
1.1. Contextul literar	11
1.2. Debutul	15
1.3. Exercițiile de supraviețuire	18
Capitolul II Homo creator	26
2.1. Piese parnasiene	28
2.2. Drame simboliste	34
2.3. Confesiuni neobiectivate	39
2.4. Concretețe de coșmar	41
2.5. Poezia revoltei	51
Capitolul III Homo faber	55
3.1. Mâna care se scrie	55
3.2. Complex și eliberare de complex	63
3.3. Tendința de a crea și de a te bucura	84
3.4. Homo aestheticus - Între eminescianism și bacovianism	96
Capitolul IV Homo folcloricus.....	109
4.1. Stranietate și familiaritate	118
4.2. De la senzorial la reflexivitate	125
Capitolul V Homo religiosus	137
5.1. Primus inter pares - Chip și asemănare.....	138
5.2. Resurrecție și lumină	144
5.3. Purități ecleziastice	148

5.4.	Sacrificans imperator	158
Capitolul VI	Homo amans	164
6.1.	Poezia dans	165
6.2.	Exorcizare prin iubire	169
6.3.	Jumătățile androginice	178
Capitolul VII	Zoon politikon	187
7.1.	Iluzia demnității	191
7.2.	Carnavalul demascării	195
7.3.	Riscul de a privi memoria ca zestre	216
7.4.	Cronici postdecembriste – sub semnul lui „N-a fost să fie”	220
7.5.	Antene pentru supraviețuire	233
Concluzii	245
Bibliografie	248

Cuvinte cheie

Ileana Mălăncioiu, poezie, eseistică, tragic, homo religiosus, homo creator, zoon politikon, homo faber, homo aestheticus, homo amans, cronici postdecembriste.

Rezumat

Întreaga operă a Ilenei Mălăncioiu ni se oferă ca un spațiu de conflict și de maturare a unei serii de viziuni asupra existenței întru poezie, care află aici cea mai exemplară și mai provocatoare expresie a lor. Ca atare, demersul nostru a avut nevoie de un fir conducător, de o intenție euristică menită să reducă posibilitățile de dispersie, deși propune mai multe linii de exploatare, alese cu titlu de ipoteză operativă: *Homo creator*, *Homo amans*, *Homo religiosus*, *Homo folcloricus*, *Homo faber*, *Zoon politikon*, etc. Am ales această formulă de cercetare pentru a fi în concordanță cu ființa scriitoarei, pentru a-i surprinde curba elegantă a preocupărilor mentale, cât și inconștientul său în care în permanență se agită ceva de felul memoriei neexprimate a unei lumi ancestrale. Lecția pe care o oferă creația Ilenei Mălăncioiu, așa cum o întrevădea Nicolae Steihardt într-un comentariu aplicat poeziei sale, este „nesentimentală și virilă, se potrivește de minune cu dubla sorginte – romană și tracică – a românilor, popor înțelept, puțin dispus a se pripri, a proceda nechibzuit, a considera cu stimă ceva ce nu se cuprinde reflectat în sine, ceva din densitatea pământului și a pietrei, ceva din imposibilitatea firmamentului.”¹

În primul capitol am încercat să prezentăm o imagine de ansamblu a perioadei șazeciste, cu turbulențele și totodată acalmia specifice acestei perioade distincte din evoluția literaturii române, atmosferă în care Ileana Mălăncioiu se înscrie în rândul celor care au reacționat în fața interdicțiilor și stimulilor în cadrul „sistemului pedagogic” pus la punct de partid și să evite situația reală de pe teren și caracterul atipic al unei literaturi produse sub presiunea politicului, fiind o poetă care „nu-i ispitită a-și lua meșteșugul drept obligatorie

¹ Nicolae Steinhartd, *Critică la persona întâi*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983, p. 84.

deformare, dichisire ori derivație a realului.”²

Parte constitutivă a capitolului prim, și totodată ingrediente indispensabile în cadrul lucrării noastre sunt subcapitolele *Debutul* și *Exercițiile de supraviețuire*, care creionează voit neexhaustiv parcursul creator al autoarei, începuturile scriitoricești cu „o primire destul de rece”³ și receptare aferentă destul de corectă, dezavuată de *indivizii* de partid (vigilenți la fenomenele incipiente care puteau amenința literatura oficială), consacrarea destul de târzie a autoarei și imposibilitatea acesteia de a depăși expectanțele criticii legate de ideo-poezie – toate acestea contribuind la un blocaj evolutiv, poeta rămânând mereu menționată la capitolul „Șii alții”⁴, fiind de cele mai multe ori *ocolită* de încadrarea în canonul oficial al epocilor pe care creația sa le-a străbătut. Există anumiți poeți care, în afară de faptul că dezvăluie multiple faze ale conștiinței umane, au îndoielnică virtute de a însuma în ei înșiși nenumărate tendințe contrastante ale vremii lor și de a fi depozitarul forțelor noi. *Capcanele* abordării noastre au fost sufocarea textului în arsenalul teoretic, entuziasmul interpretării, supralicitarea importanței unor aspecte în defavoarea altora, discrepanța dintre manieră și temă, dintre modalitate, tehnică și con-text. *Noutatea cercetării* este dată în primul rând de abordarea plurifațetată a creației literare plecând de la terenul fertil al construcțiilor arhetipale, de la materialele inedite care au oferit baza acestei lucrări, de metoda utilizată – o combinație a metodei monografiei convenționale de tip *omul și opera* cu elementele *biografiei revelatorii* ale fenomenologiei creativității, care identifică momentele decisive, genuine ale creației.

În creația lirică poeta își prezintă imaginea în raport imediat cu ea însăși, în timp ce în epică (eseuri și articole) o prezintă în raport imediat cu sine și cu ceilalți. Lirica ei este cea mai simplă înveșmântare verbală a unei clipe de emoție, „strigătul ritmic care, cu veacuri în urmă, a folosit la îndemnul celui care mânuia o vâslă sau căra pietre pe o pantă. Cine produce un astfel de strigăt este mai conștient de clipa de emoție”⁵. Precum T.S Eliot scria despre poezie că va fi nu „o mișcare liberă a emoției, ci o fugă de emoție”, va fi nu „expresia personalității, ci fuga

² Nicolae Steinhardt, *op. cit.*, p. 85.

³ Nicolae Manolescu, *Prefață* la Ileana Mălăncioiu, *Linia vieții (Antologie)*, Iași, Editura Polirom, p.5.

⁴ Eugen Negrici deschide cu Ileana Mălăncioiu șirul poezilor „remarcabili” adumbriți de canonul artificial al literaturii ploletcultiste: „Nicio altă « generație » din istoria literaturii române nu a pătruns atât de repede în canon și nu a răspândit cu lumina ei, un pic cam artificială, atâta umbră în jur. Poeți remarcabili, precum Ileana Mălăncioiu, Emil Brumaru, Mircea Ivănescu, Mircea Ciobanu, Virgil Mazilescu, Mircea Dinescu, Constantin Abăluță, Leonid Dimov [...] au rămas la ...Șii alții!”, Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, București, Cartea Românească, 2008, pp. 115-116.

⁵ Umberto Eco, *Portretul tomistului la tinerețe*, în *Poeticile lui Joyce*. Traducere din limba italiană și prefață de Cornel Mihai Ionescu, Pitești, Editura Paralela , 2007, p. 53.

de personalitate”⁶, lucrările poetesei pot subscrie acestui crez artistic prin poetica lor obiectivistă. Forma epică, în schimb, reprezintă prelungirea formei lirice, asemenea unei maturizări a acesteia „prin care se ajunge la echidistanța dintre poet, cititor și centrul emoțional.”⁷ Vom încerca în capitolul *Homo creator* să prelucrăm toate aceste ipoteze care dăruiesc operei sale puritate, pentru că implică dispariția elocinței poetei, un principiu al impersonalității operei de artă, și paradoxal, poezia, eseurile și publicistica sa devin *exerciții de recuperare, de salvare și supraviețuire* a identității creatoare. Momentul '89 fiind încheiat, Ileana Mălăncioiu găsește tot mai greu puterea să scrie poezie, reeditând volumul *Ardere de tot* în 1992, apoi *Poezii* în 1996. Gândurile sale se concretizează mai repede în materialele publicate în paginile revistei “22” și “România literară”, nereușind să revină la acea *consubstanțialitate a morții și a vieții* din poeziile de debut. În anul 2009, Fundația Anonimul, în frunte cu Andrei Pleșu, i-a acordat Ilenei Mălăncioiu Premiul Prometheus pentru Opera Omnia, merit să-i lărgescă panoplia în care deține mai multe premii ale Uniunii Scriitorilor, atât pentru poezie, cât și pentru volumele de eseuri și publicistică. Pentru întreaga activitate, i-au fost decernate Premiul Național „Mihai Eminescu”, Marele premiu pentru poezie „Lucian Blaga”, Premiul Alia (al revistei „Adevărul literar și artistic”), Premiul Național pentru Literatură al URSS, și să nu uităm premiul care a emoționat-o cel mai mult – cel primit la prima ediție a zilelor „Virgil Mazilescu” de la prietenii săi și ai acestui poet de excepție dispărut în mod prematur.

Impresionați de spectrul amplu al activității sale, am vrut să descoperim care este linia de unire a întregii creații. N-am încercat să demonstrăm că Ileana Mălăncioiu este o poetă mare. Ci doar că este una majoră. Adică o poetă care își propune mize majore. Astfel, în capitolul *Homo creator* am încercat să exploatăm discursul scriitoarei, atât de simplu ca formă, dar necesitând o receptare suficient de maturizată pentru a-i surprinde pluralitățile viziunilor și pentru a depăși nivelul biografico-anechotic și pe cel liric al așa ziselor poeme de dragoste. Acest capitol este premergător capitolului *Homo faber*, parte a tezei ce-și propune a scana instrumentarul creator, plecând de la procesul de „executare”, acel *laboro* grațios al unor mâini care „se scriu” în poeme demne de statutul de *ars poetica*, continuând cu un subcapitol construit pe schema bachelardiană a complexului ce stă – conform opiniei distinsului filozof – la rădăcina oricărei opere de artă.

Viktor Frankl distinge trei dimensiuni de manifestare a omului: *homo faber* (omul

⁶ T. S. Eliot, apud Umberto Eco, *Poeticile lui Joyce*, p. 56.

⁷ Umberto Eco, *op. cit.*, p. 56.

lucrător, care realizează valori și își găsește în ele un sens al vieții); *homo amans* (omul iubitor, care își găsește împlinirea în iubire; în iubirea obișnuită față de semenii); și *homo patiens* (omul suferinței). Viktor Frankl susține că, în suferință, se descoperă cel mai adânc sens al existenței. Dacă în celelalte două situații existențiale – a prestației creatoare (spirituale și materiale) și a iubirii – îți poți găsi împlinirea prin ele, în lumea aceasta, singură suferința te înalță mai presus de lume. În suferință vezi cum se destramă totul în jurul tău. Și depinde de tine să descoperi sensul – care există – și să suspini în această durere a prezenței absenței, în adâncul tău, și să-L cauți. Dumnezeu se cere căutat; sensul se cere căutat. „Sensul nu-l produc eu, spune Frankl; ceea ce produc eu e ceva subiectiv sau un non-sens. Sensul este unic. și numai suferința mă înalță, mă ridică din platitudinea lumii. Pentru că în suferință văd cum se prăbușește totul în jurul meu; în lipsuri, în necazuri, într-o boală în care făptura mea e sfâșiată, și atunci se aude un strigăt”⁸. Capitolul *Homo religiosus* își propune să surprindă religiozitatea difuză a poeziei Ilenei Mălăncioiu, nu doar în acele poezii care au titluri explicite și clare izvoare biblice (multe dintre ele fiind mărturisite), dar și acelea care exprimă o trăire creștină. Poemele sunt, în întregimea lor, imense eufemizări ale durerilor cristice, ale deznădejzii și ale morții. Hermeneutica pe care am încercat-o asupra acestei lumi construite din imagini a urmărit doar să dez-văluie (prin înlăturarea voalului de lecturi ad-litteram doar prin sensul prim al imaginilor) o coerență de care poeta se va fi îngrijit în mod special. Nedorind neapărat să fie „originală”, ci doar să-și asculte „cu adâncime” glasul gândurilor: „Gânduri aiurea, scrise la miezul nopții”. Această ruptură, numită precis „înstrăinare”, este vina fundamentală a lumii contemporane. A lumii în genere, din chiar momentul îndepărtării de origine, de Semnificator. Desfășurarea în falduri ample a reconstrucției care urmărește să refacă o istorie prin imaginile ei constitutive în reveria poetei sfârșește într-un „gând neaprofundabil”: „De zi cu zi și sosul și condimentele / Aceste vitale care țin loc de, / În vreme ce eu stau la masă și tremur / Și încă mai scriu versuri și nu știu pentru ce.” (*Gânduri aiurea*, în vol. *Urcarea muntelui*) Un război final între limitele (marginile) firii și i-limitatul gândului uman, dez-mărginirea pe care acesta o presupune. Inițierea armistițiului are în permanență o coloratură lirică intrinsecă care va înăbuși orice nevoie, „crucea” este cea care aduce mereu consolarea capitulării atunci când „Nu ți se poate-ngădui mai mult”.

Există multe alte aspecte ale acestui mare joc existențial al iubirii pe care poezia Ilenei Mălăncioiu le exaltă, iar acestea sunt discutate în capitolul *Homo amans*. Filigramul poetic

⁸ Viktor Emil Frankl, *Om în căutarea sensului vieții*. Traducere de Silviu Guranda, București, Editura Meteor Press, 2009, p. 124.

nu este impregnat doar de condimentul trupului și al simțurilor ca liante ale iubirii, ci și de suflete în derivă, chiar spirite în căutări androginice. Vom încerca să descoperim aici principiul iubirii necondiționale față de miracolul dumnezeirii, iubirea mistică, dar și iubirea de semeni pe care poezia Ileana Mălăncioiu o livrează. Pe lângă aceste obiective dezbătute inclusiv în capitolul *Homo religiosus*, am dezbătut lirica cu tentă medievală din volumele *Către Ieronim* și *Inima reginei*, poeme amintind de trubadurii care ne puneau în fața unei paradoxale metamorfoze: iubirea carnală și procreatoare pentru femeie s-a preschimbat în adorație platonice, și asta fără a-și pierde nimic din motivația inițială. În poezia sa, himerele masculine sunt îngrijite aproape matern de către tânăra cu veleități sanitare. Identificabilă cu fecioara Maria, femeia iubită (fie că este o nimfă, patroană a ielelor precum Ierodesa sau regina moartă) devine un ideal ca și intangibil.

Am intitulat al patrulea capitol al tezei de față *Homo folcloricus* pentru mai multe motive. Unul primordial ar fi afinitatea creatoarei cu înțelepciunea populară pe care a cunoscut-o în satul natal Godeni, ducând-o mai departe ca pe un dat genetic util și indispensabil creației. Într-un limbajul plastic, pentru a contura imaginea folclorului și mitului așa cum apar ele în lirica Ileana Mălăncioiu, putem foarte simplu reflecta asupra figurii simbolice a calului înșeuat și a călărețului (figuri preponderente în lirica poetei), care reprezintă caracterul centaurin al omului, compus în mod fatal din instinct animal și virtute umană. Calul este aspectul „inferior”, pur instinctiv și intuitiv al ființei omenești, cavalerul călare e porțiunea superioară: bravura lucidă, simțul moral, voința și rațiunea. Pe lângă simbolistica aferentă unei creații izvorâte din zăcământul folcloric autohton, scriitoarea revine de asemenea la o paradigmă a oralității ce reface originile poeziei însăși, cu rădăcini în ritualic și ceremonial. Nu într-un fel întâmplător, păstrând ceva din ce a fost, valorificând „poate numai resturile și firimiturile unui banchet al zeilor”⁹, cum scria Constantin Noica.

Dacă Alex Ștefănescu o numește pe Ileana Mălăncioiu „Antigonă a românilor” iar Ion Negoïtescu îi descrie creația ca „document zguduitor al literaturii noastre într-una dintre cele mai penibile etape ale istoriei românilor”, am redeschis în capitolul *Zoon politikon* interogațiile lirice, eseistice și publicistice ale scriitoarei, documente revelatoare ale diversității malefice a puterii, ale respingerii inerției și nepăsării, ale chestiunii acute a crizei politicului și ale luptei aferente cu complicitatea. Tărâmurile pe care aceste conflicte se poartă sunt distincte ca formă, dar se întrepătrund ca tonalitate, ca și conținut protestatar-politic foarte limpede enunțat, lipsit de

⁹Constantin Noica, *Călătorie în Maramureș*, în „Calendarul Maramureșului”, Baia Mare, 1980, p. 70.

învelișuri stilistice deturnante, agitatoric într-un anume sens. Am dorit în acest capitol să reechilibram balanța creației suspendată între activitatea lirică (inegalabilă de altfel din punctul de vedere al multora) și publicistica postdecembristă a Ilenei Mălăncioiu, cuprinsă în volumele *Călătorie spre mine însămi* (1987), *Crimă și moralitate* (1993), *Cronica melancoliei* (1998), *A vorbi într-un pustiu* (2002), *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache* (2003), *Exerciții de supraviețuire* (2010). Ca factori deopotrivă incitanți și constructivi în cercetarea noastră, am luat în calcul opiniile diverselor autorități critice, precum Gh. Grigurcu, care, într-un articol din „România literară” din 2007, intitulat *Exactitate rece*, afirma: „Fără să fie nici ministru, nici dirigitor al vreunei importante instituții culturale, nici vedetă a micului ecran, Ileana Mălăncioiu e o prezență în măsură a pune în umbră o bună parte din rândul unor asemenea personaje prin conștiința d-sale penetrantă, inflexibilă aproape la modul ideal, așa cum se întâmplă rareori să întâlnim. De unde un aer de izolare, o solitudine gravă a poetei care, cu toate că abordează teme de cetății, pare a trăi în afara acesteia, într-o durată ce-o învecinează, așa cum s-a observat, mai curând cu eroii tragediei antice decât cu contemporanii noștri, de-atâtea ori excesiv prinși în vălmășagul prezentului, mai mult ori mai puțin consumați de efemerele circumstanțe. Solitudine subliniată de exactitatea rece, chirurgicală cu care efectuează incizii în țesuturile suferinde ale actualității.”¹⁰

Dacă scriitura autoarei rămâne reper artistic și moral pentru contemporaneitatea sa rămâne un subiect ce merită discutat, faptul că poezia sa oferă o posibilitate de transcendere a diverselor stadii spirituale, pentru că, de fapt, nu are o temă religioasă, ci respiră sentimentul religios în fibra și substanța ei, este o certitudine. Creatoarea trăiește și moare cu fiecare cuvânt, după cum afirma, într-un interviu acordat Luciei Negoită, regăsit în paginile ultimului volum, *Exerciții de supraviețuire*: “Nu cred în poezia cu temă dată sau cu teză. Fie ea și religioasă. Poetul adevărat scrie despre sine în raport cu lumea în care trăiește și cu Limita. Dar pentru mine lumea cărților și în special a Cărții Sfinte se adaugă celei reale pentru că am parcurs-o odată cu abecedarul și așa putea spune că am crescut cu ea.”¹¹

Dincolo de toate acestea, propunerea noastră pentru o re-lectură a creației Ilenei Mălăncioiu se sprijină și pe o idee cu deschidere asupra întregului domeniu al literaturii, așa cum a fost ea formulată de către Mircea Tomuș: „Orice valoare literară are un conținut problematizant și, prin acesta, dinamic. Perspectiva statică asupra unei valori nu face altceva decât să izoleze

¹⁰ Gheorghe Grigurcu, *Exactitate rece*, în „România literară”, 2007, nr. 7.

¹¹ Ileana Mălăncioiu, *Exerciții de supraviețuire*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 308.

încremenind, una din ipostazele relaționale ale statutului său dinamic.”¹²

Creația Ilenei Mălăncioiu este străbătută pe tot arealul său de un aer grav, adâncind parcă realul. Un fior poetic se simte dincolo de cuvinte, fie că vorbim despre poezie, publicistică sau eseistică, se prelinge pe sensul construcțiilor prelungi și se coagulează în sinergie a trăirii. Ileana Mălăncioiu este o poetă care justifică starea lumii prin refuzul realității și împotriva realității, viziunea sa poetică se deschide în mod progresiv, pornind de la ruina acestei lumi. Poezia sa străbate un strat gros și tare din coaja vremii, limbajul său e aspru, riguros în echilibrul firului liric, dar plin de energie, deși aparent prezintă fractura dintre un cuvânt și altul. Limbajul rupe lumile și le atacă, pentru a descoperi alte lumi. Miracolul pare a da sens poemelor. Miracolul este un moment de ruptură prin eliberare de tensiunile vieții, un impuls de natură divină, asemănător operelor antice care căutau cerul.

Peisajul închipuit din turbulente viziuni, descompunerea și îmbinarea trupului ființelor-obiect dau o anumită stare în poezie. Forța vieții se simte în modul cum sunt chemate cuvintele în versuri, în modul cum urcă gândul poetei printre obiecte și lumina zilei, pentru a compensa singurătatea apăsătoare ce poartă însemnele destinului. Încercarea scriitoarei este de a pune pe balanță suferința și revolta în fața realității care ar putea fi alta. Descoperim în volumele de poezie curajul de a intra în realitate și a-i pătrunde sensurile acide, curajul care nu vrea să rateze cunoașterea pură ca prezență a divinului.

Scriitoarea renunță la exploatarea genuină a limbajului și își îndreaptă atenția către *dimensiunea culturală a scriiturii*. Literatura nu e numai dicteul inspirației, nu e secretată în transă, ci poate fi chiar rezultatul lucidității și al capacității de valorizare a *intertextualității*. Poeta nu popula un spațiu autist în contextul proletcultismului din epocă, cum din ‘89 până în prezent nu a încremenit în proiectele sale, descoperindu-și alte afinități în enorma rețea a literaturii. Mobilitatea sa creatoare, precum și versatilitatea propriului stil avantajează producerea unei creații cu multiple deschideri interpretative.

Toate aceste calități se leagă de ceea ce credem că este în mod esențial poeta Ileana Mălăncioiu. Văzând în această dorință aspirația supremă a scriitoarei, am urmărit-o lăsând în urmă judecățile bazate pe curente, generații și orientări, urmărind perspectiva care se mulează perfect profilului creator al scriitoarei, consecvent în căutările, sensibilitățile, aspirațiile sale, precum și în tenacitatea de se păstra autentic. Laboratorul creativ al scriitoarei manipulează

¹² Mircea Tomuș, *Istorie literară și poezie*, Timișoara, Editura Facla, 1974, p. 5.

poesisul ca latură productivă a experienței, pe parcursul căruia creația se eliberează de orice rigori, de orice limite istorice sau îngrădiri religioase.

Scrisul său oferă astfel naturalețea emiterii și simplitatea constructului, iar pentru a le condimenta substratul, Ileana Mălăncioiu adaugă sarcasmul opiniei, transparența ideilor, prospețimea trăirii și vitalitatea ca îndrăzneală. Ținutei sale morale și spirituale îi corespunde o lirică ce respiră printr-un intens substrat social, care îi dă un sens mai larg și care o recomandă pe Ileana Mălăncioiu pentru modernitate. Estetica scrisului său se încadrează uneori expresionismului, alteori simbolismului, dar aceste manifestări specifice, unice se concretizează într-un stil propriu, original ce-i asigură scriitoarei valoarea și universalitatea: “Ileana Mălăncioiu este o poetă inconfundabilă, nesupusă modelelor sau variațiilor de umoare a cenzurii, una dintre cele mai puternice personalități din întreaga literatură română.”¹³

În demersul nostru aplicat creației Ilenei Mălăncioiu am urmărit strategia complexă a acestei poete care în aparență narează, comunică, evocă, pune în scenă fragmente din „povești” arhaice, patinate și roase de timp ca o monedă îndelung îngropată în țărână, dar și frânturi din istorii recente, uneori dintr-un imediat ușor recognoscibil. De cele mai multe ori livrescul e incorporat insesizabil propriilor viziuni, transfuzia de sânge liric e atât de reușită încât inima poemului bate în ritmul imaginarului cu perfectă regularitate.

În acest context, până și „narațiunile” din spațiul rural, prin „amintiri” dintr-o copilărie ce pare ancestrală, sunt repovestite și decupate cu știința apartenenței la o lume imaginată și par desprinse dintr-o carte apocrifă, un *liber librorum* despre suferință și umilință, despre viață și moarte, despre iubire și ură, despre inocență și vinovăție, existență și neant. Enumerăm doar câteva dintre traseele urmărite în structurarea imaginarului liric la Ileana Mălăncioiu: raportul Eros/Thanatos se bazează pe o incurabilă frică de iubire și o irepresibilă aspirație spre ea; cântul, poezia deci, este modalitatea de a transfera aceste stări în imaginar; legătura dintre feminitate și apă, element cosmic de esență feminină; nunta și moartea, ca ritualuri ce se desfășoară sub lumina rece a Infernului, imperiul morții, în care bezna se îmbină cu focul – pentru a încerca relevarea obsesivă în imaginar a unui liant pregnant, obsedant, coagulant, vizibil în întreaga operă a Ilenei Mălăncioiu: consubstanțialitatea morții și a vieții.

¹³ Nicolae Manolescu, *Prefață la Ileana Mălăncioiu, Linia vieții (Antologie)*, p.5.

BIBLIOGRAFIE

I. Opera Ilenei Mălăncioiu

1. Volume de poezii:

- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Pasărea tăiată*, București, Editura Tineretului, 1967
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Către Ieronim*, București, Editura Albatros, 1970
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Crini pentru domnișoara mireasă*, București, Editura Cartea Românească, 1973
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Ardere de tot*, București, Editura Cartea Românească, 1976
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Peste zona interzisă*, București, Editura Cartea Românească, 1979
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Sora mea de dincolo*, București, Editura Cartea Românească, 1980
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Linia vieții*, București, Editura Cartea Românească, 1982
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Urcarea muntelui*, București, Editura Albatros, 1985

2. Antologii:

- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Poezii*, București, Editura Cartea Românească, 1973
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Cele mai frumoase poezii*, București, Editura Albatros, 1980
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Ardere de tot*, București, Editura Eminescu (în seria „Poeți români contemporani”), 1992
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Poezii*, București, Editura Vitruviu, 1996
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Linia vieții (Antologie)*, Iași, Editura Polirom, 1999
(toate antologiile conțin câte un grupaj de poezii inedite)

3. Eseuri și publicistică:

- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Vina tragică (tragicii greci. Shakespeare, Dostoievski, Kafka)*, București, Editura Cartea Românească, 1978
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Călătorie spre mine însămi*, București, Editura Cartea Românească, 1987
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Crimă și moralitate*, București, Editura Litera, 1993
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Cronica melancoliei*, București, Editura Enciclopedică, 1998
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *A vorbi într-un pustiu*, Iași, Editura Polirom, 2002
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Iași, Editura Polirom, 2003
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Vina tragică (tragicii greci. Shakespeare, Dostoievski, Kafka)*, Ediție a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, 2001
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Crimă și moralitate. Eseuri și publicistică*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, 2006
- MĂLĂNCIOIU, Ileana, *Exerciții de supraviețuire*, Iași, Editura Polirom, 2010

II. REFERINȚE CRITICE

1. În volume:

- ****Arte poetice. Antichitatea*. Culegere îngrijită de D. M. Pippidi. Traduceri de C. Balmuș, G. Guțu, Ionel Marinescu, Mihail Nasta, Constantin Noica, D. M. Pippidi, București, Editura Univers, 1970
- AMADO, Alonso, *Materie și formă în poezie*, Traducere de Angela Teodorescu-Martin București, Editura Univers, 1982
- ARON, Raymond, *Introducere în filozofia istoriei, Eseu despre limitele obiectivității istorice*, Traducere de Horia Gănescu, București, Editura Humanitas, 1997
- ARISTOTEL, *Poetica*. Studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi,

- Ediția a II-a îngrijită de Stella Petecel, București, Editura Iri, 1998
- AUGUSTIN, *Confessiones/Confesiuni*. Ediție bilingvă, Traducere din limba latină, introducere și note de Eugen Munteanu, București, Editura Nemira, 2003
 - BACHELARD, Gaston, *Poetica spațiului*. Traducere de Alexandra Beldescu, București, Editura Humanitas, 1995
 - BACHELARD, Gaston, *Aerul și Visele. Eseu despre imaginația mișcării*. Traducere de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1997
 - BACHELARD, Gaston, *Pământul și reveriile odihnei. Eseu asupra imaginilor intimității*. Traducere, note și postfață de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1999
 - BACHELARD, Gaston, *Psihanaliza focului*. Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu, București, Editura Univers, 2000
 - BACHELARD, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere din limba franceză de Luminița Brăileanu, Prefață de Mircea Martin, Pitești, Editura Paralela 45, 2005
 - BAHTIN, M., *Probleme de literatură și estetică*. Traducere de Nicolae Iliescu. Prefață de Marian Vasile, București, Editura Univers, 1982
 - BARTHES, Roland, *Romanul scriiturii*. Antologie, selecție de texte, traducere și prefață de Adriana Babeți, postfață de Delia Șepețeanu-Vasilii, București, Editura Univers, 1987
 - BARTHES, Roland, *Plăcerea textului*. Traducere de Marian Papahagi, Postfață de Ion Pop, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1994
 - BASTIDE, Roger, *Le rêve, la transe et la folie*, Paris, Editure Flammarion, 1972
 - BATAILLE, Georges, *Erotismul*. Traducere de Dan Petrescu, București, Editura Nemira, 1998
 - BEAUVOIR, Simone de, *Al doilea sex*, vol. II, Traducere de de Diana Bolcu și Delia Verdeș, Prefață de Delia Verdeș, București, Editura Univers, 1998
 - BÉGUIN, Albert, *Sufletul romantic și visul*. Traducere în română de Dumitru Țepeneag, București, Editura Univers, 1998
 - BERDIAEV, Nikolai, *Sensul creației. Încercare de îndreptățire a omului*. Traducere de Anca Oroveanu. Prefață, cronologie și bibliografie de Andrei Pleșu, București, Editura Humanitas, 1992
 - BERGSON, Henri, *Materie și memorie*. Traducere de Cora Chiriac, Iași, Editura Polirom, 1996
 - BIBERI, Ion, *Poezia. Mod de existență*, București, Editura pentru Literatură, 1968

- BIEDERMANN, Hans, *Dicționar de simboluri*. Traducere de Dana Petrache, București, Editura Teora, 2001
- BLANCHOT, Maurice *Spațiul literar*. Traducere și prefață de Irina Mavrodin, București, Editura Minerva, 2007
- BLOOM, Harold, *Canonul Occidental. Cărțile și Școala Epocilor*. Ediția a II-a, Traducere din limba engleză de Delia Ungureanu, Prefață de Mircea Martin, București, Grupul Editorial Art, 2007
- BOHM, David, *Plenitudinea lumii și ordinea ei*, traducere, introducere și note de Horia Roman Patapievici și S. Părăoanu, București, Editura Humanitas, 1995
- BOIA, Lucian, *Mitul democrației*, Ediția a II-a. Traducere din franceză realizată de autor, București, Editura Humanitas, 2007
- BOLDEA, Iulian, *Poezia neomodernistă*, Brașov, Editura Aula, 2005
- BON, Gustave Le, *Psihologia mulțimilor*, București, Editura Anima, 1991
- BON, Gustave Le, *Opiniile și credințele*, București, Editura Științifică, 1995
- BORGES, Jorge Luis, *Cartea de nisip*. Traducere de Cristina Hăulică și Andrei Ionescu, Iași, Editura Polirom, 2006
- BRAGA, Corin, *10 Studii de Arhetipologie*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999
- BRAGA, Mircea, *Când sensul acoperă semnul*, București, Editura Eminescu, 1985
- BRAGA, Mircea, *Decupaje în sens: Propuneri de istorie literară*, Sibiu, Editura Imago, 1997
- BRAGA, Mircea, *Replieri interpretative*, Sibiu, Editura Imago, 2003
- BRAGA, Mircea, *Teorie și metodă*, Sibiu, Editura Imago, 2002
- BURGOS, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*. Traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea. Prefață de Gabriela Duda, București, Editura Univers, 1988
- BURGOS, Jean, *Imaginar și creație*, București, Editura Univers, 2003
- CAILLOIS, Roger, *L'homme et le sacre*, Paris, Gallimard, 1950
- CAILLOIS, Roger, *Images, images*, Paris, José Conti, 1966
- CAILLOIS, Roger, *Abordări ale imaginarului*. Traducere din limba franceză de Nicolae Baltă, București, Editura Nemira, 2001
- CAMUS, Albert, *Fața și reversul, Nunta. Mitul lui Sisif, Omul revoltat. Vara*. Traducere de Irina Mavrodin și Olga Marculescu, București, Editura Rao, 1995
- CASSIRER, Ernst, *Rousseau, Kant, Goethe*. Vorwort bei Rainer A. Bast, Hamburg,

Editura Meiner, 1991

- CASSIRER, Ernst, *Eseu despre om, O introducere în filozofia culturii umane*. Traducere de Constantin Cosman, București, Editura Humanitas, 1994
- CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, București, Editura Univers, 1995
- CĂLINESCU, Matei, *Conceptul modern de poezie. De la romantism la avangardă*, Postfață de Ioan Bogdan Lefter, Pitești, Editura Paralela 45, 2009
- CIOMOȘ, Virgil, *Timp și eternitate*, București, Editura Paideia, 1999
- CIORAN, Emil, *Eseuri*, București, Editura Cartea Românească, 1988
- CIORAN, Emil, *Amurgul gândurilor*, Cluj-Napoca, Editura Biblioteca Apostrof, 1995
- CIORAN, Emil, *Tratat de descompunere*. Traducere Irina Mavrodin, București, Editura Humanitas, 1996
- CIORAN, Emil, *Caiete III (1969-1972)*, București, Editura Humanitas, 2000
- CHEVALIER, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*. Editia a doua, revăzută și adăugită. Traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș (coord.), Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Căntuniari, Liana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu, București, Editura Artemis, vol I. 1994, vol. II, III, 1995
- CHICIUDEAN, Gabriela, *Incursiune în lumea simbolurilor*, Sibiu, Editura Imago, 2004
- COMAN, Mihai, *Mass media în România post-comunistă*, Iași, Editura Polirom, 2003
- CONSTANTIN, Ilie, *Despre poeți*, București, Editura Cartea Românească, 1971
- CRAINIC, Nichifor, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Iași, Editura Trinitas, 1993
- CRISTEA, Valeriu, *Domeniul criticii*, București, Editura Cartea Românească, 1975
- CRIȘAN, Constantin, *Iesirea din metaforă*, București, Editura Cartea Românească, 1972
- CULIANU, Ioan Petru, *Călătorii în lumea de dincolo*. Traducere de Gabriela și Andrei Oișteanu, București, Editura Nemira, 1994
- CULIANU, Ioan Petru, *Eros și magie în Renaștere 1484*. Traducere de Dan Petrescu, prefață de Mircea Eliade, postfață de Sorin Antohi, București, Editura Nemira, 1994
- CURTIUS, Ernst Robert, *Literatura europeană și Evul Mediu Latin*. Traducere de Adolf Armbruster București, Editura Univers, 1970
- CUSANUS, Nicolaus, *Pacea între religii; Despre Dumnezeu ascuns*. Traducere de Wilhelm Tauwinkl și Bogdan Tătaru-Cazaban. Prefață de Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2008

- DELEUZE, Giles, *Diferență și repetiție*. Traducere de Toader Saulea, București, Editura Babel, 1995
- DERRIDA, Jaques, *Credință și cunoaștere, Veacul și iertarea* (Interviu cu Michel Wieviorka). Traducere de Emilian Cioc, Pitești, Editura Paralela 45, 2004
- DINU, Mihai, *Chronosofia. Chipuri ale timpului*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2002
- DODDS, E. R., *Grecii și iraționalul*. Traducere de Catrinel Pleșu, Iași, Editura Polirom, 1998
- DOINAȘ, Ștefan Augustin, *Poezie și modă poetică*, București, Editura Eminescu, 1972
- DOMENAH, Jean Marie, *Întoarcerea tragicului*. Traducere din franceză de Alexandru Baci, București, Editura Meridiane, 1995
- DRAGOMIRESCU, Gheorghe N., *Dicționarul figurilor de stil -terminologia fundamentală a textului poetic*, București, Editura Științifică, 1995
- DUFRENNE, Mikel, *Fenomenologia experienței estetice*, vol. I și II. Cuvânt înainte și traducere de Dumitru Matei, București, Editura Meridiane, 1976
- DURAND, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*. Traducere de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1998
- DURAND, Gilbert, *Aventurile imaginii*. Traducere de Muguraș Constantinescu și Anișoara Bobocea, București, Editura Nemira, 1999
- DURAND, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*. Traducere de Marcel Aderca, Postfață de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999
- DURAND Gilbert, *Știința despre om și tradiția, Noul spirit antropologic*. Traducere de Janina Ianoși, București, Editura Ideea Europeană, 2006
- ECO, Umberto, *Poeticile lui Joyce*. Traducere din limba italiană și prefață de Cornel Mihai Ionescu, Pitești, Editura Paralela 45, 2007
- ELIADE, Mircea, *Jurnal vol I (1941-1969)*, Traducere de Paul G. Dinopol, prefață de Vasile Nicolescu, București, Editura Humanitas, 1993
- ELIADE, Mircea, *Insula lui Euthanasius*, București, Editura Humanitas, 2003
- ERIKSON, Erik H., *Adolescence et crise*, Paris, Editura Flammarion, 1972
- EVSEEV, Ivan, *Cuvînt-Simbol-Mit*, Timișoara, Editura Facla, 1983
- EVSEEV, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura

- Amarcord, 1994
- FLĂMÂND, Dinu, *Introducere în opera lui G. Bacovia*, București, Editura Univers, 1979
 - FOREST, Phillipe, *Le symbolisme ou la naissance de la poésie moderne*, Paris, Pierre Bordas et fils, 1989
 - FOUCAULT, Michel, *Histoire de la folie a l'âge classique*, Editions Gallimard, 1972
 - FOUCAULT, Michel, *Cuvintele și lucrurile*, Traducere de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu București, Editura Univers, 1996
 - FOUCAULT, Michel, *Ordinea discursului. Un discurs despre discurs*. Traducere de Ciprian Tudor, București, Editura Eurosong & Book, 1998
 - FRANCASTEL, Pierre, *Realitatea figurativă. Elemente structurale de sociologie a artei*. Traducere din limba franceză de Mircea Tomuș. Prefață de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1972
 - FRANZ, Marie Louise Von, *The problem of Puer Aeternus*, 3rd edition, Toronto, Inner City Books, 2000
 - FREUD, Sigmund *Why War?*, The standard edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XXII (1932-1936), New York, W. W. Norton, 1989
 - FREUD, Sigmund, *Interpretarea viselor*, Trad. Dr. Leonard Gavrilu, București, Editura Științifică, 1993
 - FREUD, Sigmund, *Psihanaliză și artă*. Traducere din limba germană de Vasile Dem. Zamfirescu, Cosmin Teodoru. Note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Trei, 1996
 - FRIEDRICH, Hugo, *Structura liricii moderne – de la mijlocul secolului al XIX-lea până la mijlocul secolului al XX-lea*. În românește de Dieter Fuhrmann. Prefață de Mircea Martin, București, Editura Univers, 1998
 - FRYE, Herman Northrop, *Anatomia criticii*. Traducere de Domnica Sterian și Mihai Spăriosu, Prefață de Vera Călin, București, Editura Univers, 1972
 - FROMM, Erich, *Frica de libertate*. Traducere de Magdalena Măringuț, București, Editura Univeritas-Teora, 1998
 - GASSET, José Ortega Y, *Studii despre iubire*. Traducere de Sorin Mărculescu, București, Editura Humanitas, 1995
 - GAUCHET, Marcel, *Dezvrăjirea lumii*. Traducere de Vasile Tonoiu, București, Editura Nemira, 2006

- GENNEP, Arnold Van, *Riturile de trecere*. Traducere de Lucia Berdan și Nora Vasilescu, Studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, Postfață de Lucian Berdan, Iași, Editura Polirom, 1998
- GIBSON, Clare, *Semne și simboluri (Ghid ilustrat. Semnificații și origini)*. Traducere de Ondine Fodor (consultant științific și lector: Cecilia Fodor), Oradea, Editura Aquila '93, 1998
- GIFFORD, Jane, *The Wisdom of trees*, New York, Sterling Publishing, 2006
- GIRARD, René, *Violența și sacrul*. Traducere de Mona Antohi, București, Editura Nemira, 1995
- GIRARDET, Raoul, *Mituri și mitologii politice*. Traducere de Daniel Dimitriu, Prefață de Gabriela Adameșteanu, Iași, Editura Institutului European, 1997
- GOCI, Aureliu, *Geneza și structura poeziei românești în secolul XX*, București, Editura 100 +1 Gramar, 2001
- GRÜNBERG, Ludwig, *Axiologia și condiția umană*, București, Editura Politică, 1992
- GUYAU, Jean-Marie, *Arta din punct de vedere sociologic*. Traducere de Alexandru Dobrescu, București, Editura Meridiane, 1991
- HADOT, Pierre, *Plotin sau simplitatea privirii*. Traducere de Laurențiu Zoicaș, Iași, Editura Polirom, 1998
- HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich, *Fenomenologia spiritului*. Traducere de Virgil Bogdan, București, Editura Iri, 2000
- HEIDEGGER, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere de Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, București, Editura Humanitas, 1995
- HOFFMANN, Ernst Theodor Amadeus, *Princesse Brambilla (Fantaisies dans la manière de Callot)*. Traduit par A. Hella, O. Bournac, Paris, Editura Flammarion, 1990
- HORODINCĂ, Georgeta, *Studii literare*, București, Editura Eminescu, 1978
- YEOMAN, Ann, *Now or neverland: Peter Pan an the Myth of Eternal Youth (A Psychological Perspective on a Cultural Icon)*, Toronto, Inner City Books, 1998
- JANKÉLÉVITCH, Vladimir, *Tratat despre moarte*. Traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Timișoara, Editura Amarcord, 2000
- JUNG, C. G., *Tipuri psihologice*. Traducere din germană de Viorica Nișcov, București, Editura Humanitas, 1997

- JUNG, C. G., *Opere complete*. Vol. I. *Arhetipurile și inconștientul colectiv*. Traducere de Dana Verescu și Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Humanitas, 2003
- JUNG, C. G., *Opere complete*. 15. *Despre Fenomenul spiritului în artă și știință*. Traducere din limba germană de Gabriela Danțiș, București, Editura Trei, 2003
- KAFKA, Franz, *Jurnal*. Traducere din limba germană și note de Radu Gabriel Pârvu, București, Editura Rao, 2007
- KAYSER, Wolfgang, *Opera literară - O introducere în știința literaturii*. Traducere și note de H.R. Radian, cuvânt înainte de Mihai Pop, București, Editura Univers, 1979
- KALIBANSKY, Raymond, Erwin Panofsky, Fritz Saxl, *Saturn și melancolia. Studii de filozofie a naturii, religie și artă*. Traducere de Miruna Tătaru-Cazaban, Bogdan Tătaru-Cazaban și Adela Văetiși, postfață de Bogdan Tătaru-Cazaban, Iași, Editura Polirom, 2002
- KANT, Immanuel, *Critica rațiunii practice*. Traducerea de N. Bagdasar și Elena Moisiuc, București, Editura Științifică, 1972
- KERNBACH, Victor, *Universul mitic al românilor*, București, Editura Lucman, 2002
- KIERKEGAARD, Soren, *Conceptul de anxietate, în Scrieri I*. Traducere Adrian Arsinevici, Timișoara, Editura Amarcord, 1998
- KIERKEGAARD, Soren, *Maladia mortală*. Traducere din limba italiană de George Popa, Craiova, Editura Omniscope, 1998
- KIERKEGAARD, Soren, *Frică și cutremur*. Traducere de Leo Stan, București, Editura Humanitas, 2002
- KLIBANSKY Raymond, Erwin PANOVSKY, Fritz SAXL, *Saturn și melancolia. Studii de filozofie a naturii, religie și artă*. Traducere de Miruna Tătaru Cazaban, Bogdan Tătaru-Cazaban și Adela Văetiș. Postfață de Bogdan Tătaru-Cazaban, Iași, Editura Polirom, 2002
- KOYRÉ, Alexandre, *Filozofia lui Jacob Bohme*. Traducere de Roxana Băiașu și Sorin Băiașu, București, Humanitas, 2000
- KOTT, Jan, *Shakespeare, contemporanul nostru*. Traducere de Dan Duțescu, București, Editura Literatura Universală, 1969
- KRIEGER, Murray, *Teoria criticii. Tradiție și sistem*. Traducere și prefață de Radu Surdulescu, București, Editura Univers, 1982
- KUNCSIK, Michael; Astrid Zipfel, *Introducere în știința publicisticii și a comunicării*,

- Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1998
- LANDSBERG, Paul-Ludwig, *Eseu despre experiența morții urmat de problema morală a sinuciderii*. Traducere de Marina Vasaca, București, Editura Humanitas, 1992
 - LAWRENCE, David Herbert, *Păpușa căpitanului*. Traducere de Andrei Bantaș, Brașov, Editura Arania, 1995
 - LÉVINAS, Emmanuel, *Totalitate și Infinit, Eseu despre exterioritate*, Traducere de Marius Lazurca. Postfață de Virgil Ciomoș, Iași, Editura Polirom, 1999
 - LEWIS, James R., *Enciclopedia visului*, Traducere de Oana Grădinaru, București, Editura Trei, 2006
 - LIICEANU, Gabriel, *Apocalipsa după Cioran. Trei zile de convorbiri-1990*, București, Editura Humanitas, 1995
 - MANEA, Norman, *Despre clovni: dictatorul și artistul*, Ediția a II-a revăzută, Iași, Editura Polirom, 2008
 - MANOLESCU, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, București, Editura Pentru Literatură, 1968
 - MANOLESCU, Nicolae, *Literatura română postbelică*, Brașov, Editura Aula, 2001
 - MAUSS, Marcel, *Sociologie et anthropologie*, Paris, PUF, 1984
 - MAVRODIN, Irina, *Poietică și poetică*, București, Editura Univers, 1982
 - MERLEAU-PONTY, Maurice *L'oeil et l'esprit*, Paris, Gallimard, 1985
 - MERLEAU-PONTY, Maurice, *Fenomenologia percepției*. Traducere de Ilieș Câmpeanu, Georgiana Vătăjelu, Oradea, Editura Aion, 1999
 - MICU, Dumitru, *Limbaje moderne în poezia românească de azi*, București, Editura Minerva, 1986
 - MINCU, Marin, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea (de la Alexandru Macedonski la Cristian Popescu)*, Constanța, Editura Pontica, 2007
 - MOSCOVICI, Serge, *Psihologia socială sau mașina de fabricat zei*. Ediția a II-a, Traducere de Oana Popârda, Selecția textelor și postfața de Adrian Neculau, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 1995
 - MUREȘAN, Vianu, *Heterologie, introducere în etica lui Levinas*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005
 - NEGOIȚESCU, Ion, *Istoria literaturii române*, București, Editura Minerva, 1991
 - NEGRICI, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Cartea Românească, 2008

- NEMOIANU, Virgil, *Micro – Armonia. Dezvoltarea și utilizarea modelului idilic în literatură*. Traducere de Manuela Cazan și Gabriela Gavril, Iași, Editura Polirom, 1996
- NICOARĂ, Simona, Nicoară, Toader, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană/Mesagerul, 1996
- NICOARĂ, Simona, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2002
- NIETZSCHE, Friedrich, *Așa grai-a Zarathustra*. Traducere de Ștefan Augustin Doinaș, București, Editura Humanitas, 1996
- NOVALIS, *Între veghe și vis. Fragmente romantice*. Selecție, traducere, prefață, note și comentarii de Viorica Nicșov, București, Editura Univers, 1995
- OTTO, Rudolf, *Sacrul. Despre elementul irațional din ideea divinului și despre relația lui cu raționalul*, Traducere de Ioan Milea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002
- OVIDIUS, Publius Naso, *Metamorfoze*. Traducere de Ion Florescu. Revizuirea traducerii, prefață, note și anexe de Petru Creția, București, Editura Academiei, 1959
- PALEOLOGU, Alexandru, *Simțul practic*, București, Editura Cartea Românească, 1974
- PANOFISKY, Erwin, *Artă și semnificație*, Traducere de Ștefan Stoenescu, București, Editura Meridiane, 1980
- PANTEA, Aurel, *Poeți ai transcendenței pline*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005
- PANTEA, Aurel, *Imnul iubirii creștine în Incursiuni în imaginar - Imaginarul religios în literatură*, Sibiu, Editura Imago, 2009
- PETRAȘ, Irina, *Despre feminitate, moarte și alte eternități*, București, Editura Ideea Europeană, 2007
- PETROVEANU, Mihail, *Traectorii lirice*, București, Editura Cartea românească, 1974
- PLATON, *Opere I*, Traducere în română de Sorin Vieru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1976
- PLETT, Heinrich F, *Știința textului și analiza de text. Semiotica, lingvistica, retorică*. Traducere de Speranța Stănescu, București, Editura Univers, 1983
- POANTĂ, Petru, *Modalități lirice contemporane*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973
- POP, Ion, *Pagini transparente*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1997
- POPA, Mircea, *Reîntoarcerea la Ithaca*, București, Editura Globus, 1998
- POULET George, *Metamorfozele cercului*. Traducere de Irina. Bădescu și Angela Martin,

- București, Editura Univers, 1987
- PRESCOTT, F. C., *Poetry and Myth*, New York, Macmillan, 1927
 - PSEUDO-AEROPAGITUL, Dionisie, *Ierarhia cerească*, Iași, Institutul European, 1994
 - RADU, I; P. Iluț; L. Matei, *Psihologie socială*, Cluj-Napoca, Editura Exe, 1994
 - RAICU, Lucian, *Printre contemporani*, București, Editura Cartea Românească, 1980
 - RAYMOND, Marcel, *De la Baudelaire la suprarealism*. Traducere de Leonid Dimov, București, Editura Univers, 1998
 - REINACH, Salomon, *Cultes, Mythes et religions*, vol. I, Paris, Éditions Robert Laffont, 1996
 - RICHARD, Jean-Pierre, *Poezie și profunzime*. Traducere de Cornelia Ștefănescu, București, Editura Univers, 1974
 - RICOEUR, Paul, *Metafora vie*. Traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1984
 - RICOEUR, Paul, *De la text la acțiune, Eseuri de hermeneutică II*. Traducere și postfață de Ion Pop, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1999
 - ROLLINAT Maurice, *Les Névroses*, Minard, „Lettres Modernes”, Edition de Regis Miannay, 1972
 - ROȘCA, D.D., *Existența tragică. Încercare de sinteză filosofică*, București, Editura Științifică, 1968
 - SCARLAT, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol IV, Alexandria, Editura Teleormanul liber, 2003
 - SCHOPENHAUER, Arthur, *Lumea ca voință și reprezentare*, vol. I, Traducere de Emilia Dolcu, Viorel Dumitrașcu, Gheorghe Puiu, prosligion și cronologic de Anton Adămuț, Iași, Editura Moldova, 1995
 - SHARP, Daryl; Jung Lexicon, *A primer of Terms and Concepts*, Toronto, Inner City Books, 1991
 - SIMION, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, București, Editura Cartea Românească, 1984
 - SIMMEL, Georg, *Cultura filozofică. Despre aventură, sexe și criza modernului*. Traducere de Nicolae Stoian și Magdalena Popescu-Marin, București, Editura Humanitas, 1998
 - SOLIER, René de, *Arta și imaginarul*. Traducere de Mariana și Leonid Dimov. Cuvânt

- înainte de Eugen Barbu. Prefață de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1978
- SPITZER, Leo, *Stilsprachen*, Munchen, Hueber, 1928
 - STAROBINSKI, Jean, *Relația critică*. Traducere de Alexandru George, prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, 1974
 - STEINER, Rudolf; Christopher Bamford, *The Archangel Michael: his mission and ours - selected lectures and writings*, New York, Anthroposophic Press, 1994
 - SUE, Eugène, *Misterele Parisului*, vol. II, București, Editura pentru Literatură, 1968
 - ȘTEFĂNESCU, Alex, *Istoria Literaturii române contemporane (1841-2000)*, București, Editura Mașina de scris, 2005
 - TODOROV, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*. Traducere de Maria Murgu. Prefață de Maria Carpov, București, Editura Univers, 1983
 - TOMAȘEVSKI, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*. Traducere, prefață și comentarii de Leonida Teodorescu, București, Editura Univers, 1973
 - TOMUȘ, Mircea, *Cincisprezece poeți*, București, Editura Pentru Literatură, 1968
 - TOMUȘ, Mircea, *Istorie literară și poezie*, Timișoara, Editura Facla, 1974
 - ULICI, Laurențiu *Literatura contemporană I-Promoția 70*, București, Editura Eminescu, 1995
 - UNAMUNO, Miguel de, *Despre sentimentul tragic al vieții la oameni și la popoare*. Traducere și note de Constantin Moise, postfață de Dana Diaconu, Iași, Editura Institutului European, 1995
 - VALERY Paul, *Criza spiritului și alte eseuri*. Traducere de Maria Ivănescu, Iași, Editura Polirom, 1996
 - VERNANT, Jean-Pierre, *Mit și gândire în Grecia antică. Studii de psihologie istorică*. Traducere de Zoe Petre și Andrei Niculescu, București, Editura Meridiane, 1995
 - VERNANT, Jean- Pierre *Omul grec*. Traducere de Doina Jelea, Iași, Editura Polirom, 2001
 - VIANU, Tudor, *Arta prozatorilor români*, vol. I, București, Editura pentru Literatură, 1966
 - VULCĂNESCU, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991
 - WALD, Henri, *Realitate și limbaj*, București, Editura Academiei, 1968
 - WALTER, Philippe, *Mitologie creștină: sărbători, ritualuri și mituri din Evul Mediu*.

- Traducere de Rodica Dumitrescu și Raluca Tulbure, București, Editura Artemis, 2005
- WEIL, Simone, *Greutatea și Harul*. Traducere de Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2003
 - WILDE, Oscar, *Portretul lui Dorian Gray*. Traducere de D. Mazil, Prefața de Dan Grigorescu, București, Editura pentru Literatură, 1969
 - WOOLF, Virginia, *Collected Essays*, London, Hogarth Press, 1966
 - WUNENBURGER, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*. Traducere de Tudor Ionescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001
 - WUNENBURGER, Jean Jaques *Filozofia imaginilor*. Ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu. Traducere de Muguraș Constantinescu, Iași, Editura Polirom, 2004
 - ZINOVIEV, Alexandre, *Les Hauteurs béantes, L'age d' home*, Genève, Editions de Fallois, 1989

2. În periodice:

- ADAM, Ioan, *Senzualitate și candoare*, în „Săptămâna”, nr. 192, 9 august 1974
- ARMAȘU, Liliana, *E suflet aici, între noi*, în “Clipa”, nr. 5, 2008
- BERGER, Allen, *Choosing to Suffer: Reflections on an Enigma*, în „Journal of Religion and Health”, vol. 42, nr.3, 2003
- BOLDEA, Iulian, *Cunoașterea poetică și simbolismul agonizantului: Ileana Mălăncioiu*, în „Târnava”, an XIII, nr. 78-81, 2004
- CIMPOERU, Cătălin, *Un spirit ieremediabil sceptic*, în „Observatorul cultural”, nr. 163, 8 aprilie 2003
- CIOPRAGA Constantin, *Dincolo de tristețe - Ileana Mălăncioiu*, în “Pro Saeculum”, nr. 8 (14), 2004
- CIOTLOȘ, Cosmin, *Urcarea în ring*, în “România literară”, nr. 18, 2008
- CRISTEA, Dan, *Stranietate și familiaritate* în “Luceafărul de dimineață”, nr. 20, 4 iunie 2008
- DIMISIANU, Gabriel, *Sarcasm și melancolie, despre Cronica melancoliei* în „România literară”, nr. 25, 1998
- DRĂGHICI, Georgeta, *Oare glorie să fie a vorbi într-un pustiu?*, în „România literară”, nr. 5, 2003

- DUMITRU, Daniel, *Ileana Mălăncioiu sau despre anonimatul privilegiat*, în „Adevărul literar și artistic”, an V, 24 martie 1996
- GRIGURCU, Gheorghe, *Exactitate rece*, în „România literară”, nr. 6, 2007
- MANOLESCU, Nicolae, *Sufletul meu lepădat de trup*, în „România literară”, an XII, nr. 37, 13 septembrie 1979
- MELINESCU, Gabriela, *Gabriela Melinescu despre Ileana Mălăncioiu, Poezie și mit*, în „România literară”, nr. 27, 1996
- NOICA, Constantin, *Călătorie în Maramureș*, în „Calendarul Maramureșului”, Baia Mare 1980
- POP, ANCA MARIA, *O lume a sacrului*, în „Vatra Chioreană”, nr. 2, an III, septembrie 2008
- POPOVICI, Vasile, *Din bibliografia obligatorie*, în „Orizont”, nr. 9, 1988
- RAICU, Lucian, *Densitate și elevație*, în „România literară”, an X, nr. 46, 17 noiembrie 1977
- RAICU, Lucian, *Fervoare incisivă*, în „România literară”, an XV, nr. 41, 2 octombrie 1982
- SAVU, Cornelia Maria, *Când poezia devine biografie*, în „Curierul național”, an X, nr. 13, 17 iunie 1999
- SELIGMAN, David B., *Masochism*, în „Australasian Journal of Philosophy”, 1970, an I, nr. 48
- SIMION, Eugen, *Intelectualitatea emoției*, în „România literară”, an VI, nr. 38, 20 septembrie 1973
- ȘTEFĂNESCU, Alex, *În absența orgoliului*, în „Scânteia tineretului”, seria II, an XXXVII, nr. 9.948, 21 mai 1981
- URSACHI, Gabriela, *Ianuarie*, în „România literară”, nr. 3, 2006
- VIERU, Cristian, *Ileana Mălăncioiu. Poetă a vinei tragice*, în „Astra”, nr. 15, februarie 2008

3. Alte texte

- *Corporal Mortification in Opus Dei*, în Odan Opus Dei Awareness Network Inc., [Http://www.odan.org/corporal_mortification.htm](http://www.odan.org/corporal_mortification.htm) (accesat la data de 9 septembrie 2009)

- VASILE BĂSESCU, Alina, *Nu încercați să umiliți președintele care vă reprezintă*, în „ADEVĂRUL”, http://www.adevarul.ro/actualitate/Basescu-incercati-umiliti-presedintele-reprezinta_0_337166284.html (accesat la data de 10 octombrie 2010)
- CRISTEA-ENACHE, Daniel, *Întâmplări în realitatea imediată*, <http://atelier.liternet.ro/articol/6879/Daniel-Cristea-Enache/Intamplari-in-irealitatea-imediatea-I-Urcarea-muntelui-de-Ileana-Malancioiu.html> (accesat la data de 25 februarie 2011)
- CRISTEA-ENACHE, Daniel, *Întâmplări în realitatea imediată*, <http://atelier.liternet.ro/articol/6879/Daniel-Cristea-Enache/Intamplari-in-irealitatea-imediatea-II-Urcarea-muntelui-de-Ileana-Malancioiu.html> (accesat la data de 25 februarie 2011)
- LECLERC de BUFFON, Georges-Louis, *Sur le style* în Discours de réception, http://www.academie-francaise.fr/immortels/discours_reception/buffon.html (accesat la data de 28 martie 2011)
- POPESCU, Cristian Tudor, în Atelier Liternet. Fragmente și cronici ale cărților pe hârtie, <http://atelier.liternet.ro/articol/975/Ovidiu-Simonca-Eugen-Negrici-Cristian-Tudor-Popescu-Daniel-Cristea-Enache-Ileana-Malancioiu/Ileana-Malancioiu-poeta-periculoasa.html> (accesat la data de 17 martie 2011).